วัดผดุงสุข (วัดถิ่นดุง)

ที่ตั้ง

บ้านถิ่นดุง ตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย

พิกัดแผนที่

แผนที่ระวาง 5544 IV มาตราส่วน ๑:๕๐,๐๐๐

พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD ลำดับชุด L 7017

พิกัดกริด 48 QTE 951910

เส้นรุ้ง ๑๗ องศา ๕๙ ลิปดา ๕๙ พิลิปดาเหนือ

เส้นแวง ๑๐๓ องศา ๐๓ ลิปดา ๕๐ พิลิปดาตะวันออก

สิ่งสำคัญที่ขึ้นทะเบียน

๑.ศิลาจารึก ๒ หลัก

๒.สิมร้าง

๓.ธาตุเจดีย์อิฐ ๒ องค์

ประวัติสังเขป

ประวัติตามศิลาจารึกกล่าวว่า " พระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ได้พระราชทานที่ดินเพื่อสร้างวัดศรีสุวรรณ " ตามประวัติของทางวัดกล่าวว่า ในปี พ.ศ.๒๔๐๐ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น " วัดถิ่นดุง " ตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมาภายหลังเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๖ พระครูพิเศษคณาภิบาล เจ้าคณะอำเภอโพนพิสัยเปลี่ยนชื่ออีกครั้งเป็น " วัดผดุงสุข " ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๖

ตามประวัติข้างต้นแสดงให้เห็นว่า วัดผดุงสุขในปัจจุบัน คือวัดดั้งเดิมที่สร้างมาแต่ครั้งพระเจ้าไชยเชษฐาตามจารึกที่เรียกว่า วัดศรีสุวรรณ แต่นักวิชาการบางท่านได้เสนอข้อคิดเห็นที่แตกต่างออกไปว่า วัดศรีสุวรรณตามศิลาจารึกนั้นคงเป็นวัดบริเวณเมืองห้วยหลวงโบราณ ต่อมาภายหลังอาจจะพังลงน้ำไป จึงได้มีการนำศิลาจารึกมาเก็บรักษาไว้ที่วัดผดุงสุขจนกระทั่งปัจจุบันก็เป็นได้

ลักษณะรูปแบบศิลปกรรม

ศิลาจารึกผดุงสุข ๑ เป็นใบเสมาหินทรายแผ่นแบนยอดแหลม มีขนาดสูง ๘๒ เซนติเมตร กว้าง ๔๒ เซนติเมตร หนา ๑๔ เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อยมี ๒ ด้าน ด้านที่ ๑ มี ๑๕ บรรทัด ด้านที่ ๒ มี ๘ บรรทัด อักษรชำรุดเสียหายและลบเลือน มีดวงฤกษ์ที่ด้าน ๑ ระบุจุลศักราช ๙๑๓ ตรงกับ พ.ศ.๒๐๙๔ ข้อความกล่าวถึงพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ทรงมีพระราชศรัทธาในพุทธศาสนา มีพระบรมราชโองการไว้แก่สมเด็จ สุมังคโพธิวิริญาณเจ้าเป็น (อุปถัมภก) พระราชทานที่ดินแก่วัดศรีสุวรรณ

ศิลาจารึกผดุงสุข ๒ เป็นใบเสมาหินทรายแผ่นแบนยอดแหลม มีขนาดสูง ๑๐๗ เซนติเมตร กว้าง ๕๓ เซนติเมตร หนา ๑๔ เซนติเมตร จารึกด้วยอักษรไทยน้อยมี ๒ ด้าน ด้านที่ ๑ มี ๑๔ บรรทัด ด้านที่ ๒ มี ๑๑ บรรทัด (ด้านหลังอยู่ชิดผนังโบสถ์ไม่สามารถอ่านได้) ข้อความระบุจุลศักราช ๙๓๒ ตรงกับ พ.ศ.๒๑๑๓ กล่าวถึงพระยาปากเจ้า (เจ้าเมืองปากห้วยหลวง) และเจ้านายอื่นๆ มีศรัทธาในพุทธศาสนา ได้อุทิศที่ดินแก่มหาป่าเจ้า (พระเถระฝ่ายอรัญวาสี หรือ วัดป่า)

ปัจจุบันศิลาจารึกทั้ง ๒ หลักนี้เก็บรักษาไว้ในพระอุโบสถ วางไว้บนแท่นสูง

นอกจากนี้ในบริเวณวัด ไม่มีร่องรอยของโบราณสถานอื่นใด

อนึ่งทางทิศตะวันตกของวัดผดุงสุขห่างประมาณ ๘๐ เมตร มีสิม (อุโบสถ) เก่า ขนาดเล็ก ๑ หลัง ทิ้งร้างอยู่ รูปแบบสิมอีสานแบบสิมทึบมีมุขโปร่งด้านหน้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก อายุประมาณไม่เกิน ๑๐๐ ปีมาแล้ว และที่มุมทิศตะวันออกเฉียงใต้ของสิม มีธาตุเจดีย์อิฐขนาดเล็ก ๒ องค์ อยู่ใกล้กัน องค์หนึ่งเหลือเฉพาะส่วนฐาน อีกองค์เหลือสภาพถึงชั้นเรือนธาตุ ลักษณะฐานสี่เหลี่ยม เรือนธาตุทรงบัวเหลี่ยมสั้นๆ ที่มุมทั้งสี่ด้านประดับด้วยกลีบบัวหงาย ส่วนยอดบนสุดหักหายไป รูปแบบศิลปกรรมล้านช้าง กำหนดอายุประมาณ ๑๐๐ – ๒๐๐ ปีมาแล้ว

อายุสมัย

ศิลาจารึกผดุงสุข ๑ กำหนดอายุ พ.ศ.๒๐๙๔ สมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช แห่งล้านช้าง จารึกหลักนี้นับว่าเป็นจารึกของพระเจ้าไชยเชษฐาที่มีอายุเก่าที่สุดเท่าที่ค้นพบในปัจจุบันศิลาจารึกผดุงสุข ๒ กำหนดอายุ พ.ศ. ๒๑๑๓ สมัยเดียวกัน

ประเภทโบราณสถาน

ศาสนสถานในพุทธศาสนา และศิลาจารึก

ลักษณะการใช้งานปัจจุบัน

ยังคงใช้งาน (บางส่วนทิ้งร้าง)

การขึ้นทะเบียน

กำหนดจำนวนโบราณสถานสำหรับชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙ ระบุว่า "วัดตีนดุง อำเภอโพนพิสัย"

ที่มาของข้อมูล

๑.ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๓ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๔๗๙ หน้า ๑๕๒๖

๒.ธวัช ปุณโณทก, ศิลาจารึกอีสานไทย-ลาว,กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๑.

๓.สุรศักดิ์ ศรีสำอาง, ลำดับกษัตริย์ลาว, เอกสารอัดสำเนา (ต้นฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๒), ๒๕๔๔.

๔.กรมศิลปากร, ทะเบียนโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุในครอบครองของวัดและเอกชน เล่ม ๔, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์ จำกัด, ๒๕๔๒.

๕.การซ่อมแซม "สิมเก่าข้างวัดผดุงสุข" บ้านถิ่นดุง ตำบลวัดหลวง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย, เอกสารทางท้องถิ่นส่งให้สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, (ไม่ปรากฏรายละเอียดและผู้จัดทำ)

หมายเหตุ

๑.มิได้กำหนดขอบเขตโบราณสถาน

๒.ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๐๘ ตอนที่ ๗๐ วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๓๔ ๒ รายการ ดังนี้

๑.ศิลาจารึกวัดผดุงสุข ๑

๒.ศิลาจารึกวัดผดุงสุข ๒